

Nederlandse rondhoutverwerking in 1991

Opnieuw is de vraag naar populieren en vuren in Nederland veel hoger dan de binnenlandse oogst. Dit blijkt uit een vergelijking van de nieuwste cijfers afkomstig van de Stichting Bos en Hout en de werkgroep HOSP¹⁾. De Werkgroep HOSP en de SBH leggen vanaf 1989 jaarlijks respectievelijk de Nederlandse houtoogst (HOSP-onderzoek) en de rondhoutbestemming (BIS²⁾-onderzoek) vast. De beide onderzoeken geven een goed inzicht in het aanbod en gebruik van Nederlands rondhout.

Inleiding

Dit Bos en Hout Bericht geeft een samenvattend overzicht van de rondhoutverwerking bij de Nederlandse zagerijen, fineerbedrijven, klompenmakerijen, impregneerbedrijven en papier-, karton- en vezelplaatindustrie in 1991³⁾. De gegevens zijn afkomstig van een schriftelijke enquête bij de rondhoutverwerkers. Hierna is het totale rondhoutverbruik (inclusief tropisch rondhout) in Nederland gegeven, gevolgd door het niet-

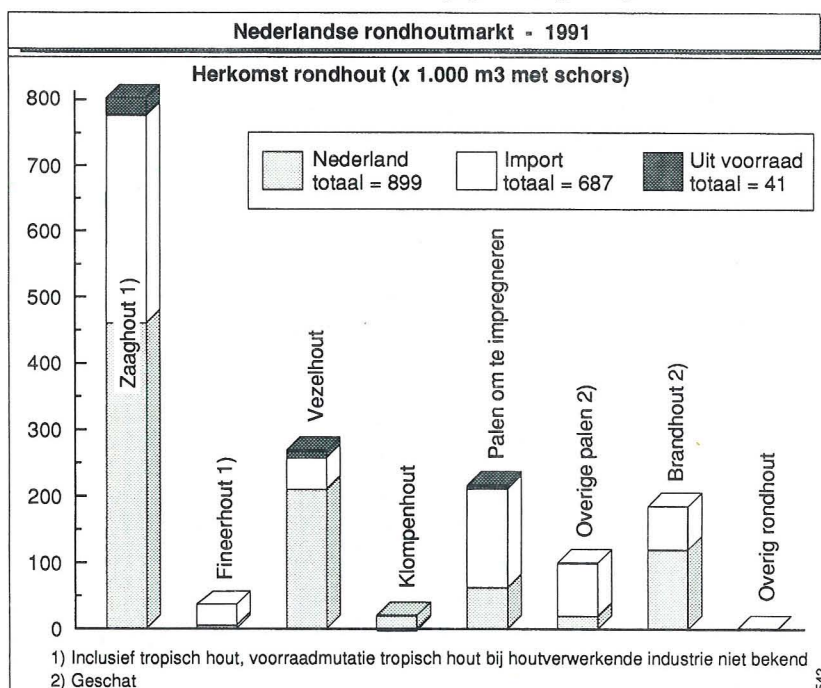
tropische rondhoutverbruik per sortiment. Achtereenvolgens komen de volgende sortimenten aan bod: zaag-, kist- en profielverspaningshout (zagerijen), fineerhout (fineerbedrijven), vezelhout (papier-, karton-, vezelplaat- en spaanplaatindustrie), klompenhout (klompenindustrie), paalhout (impregneerbedrijven en overige paalhoutverwerkende bedrijven), brandhout en overig rondhout. Naast informatie over de gebruikte hoeveelheden hout per soort en kwaliteit zijn ook de betaalde prijzen en de te verwachten ontwikkelingen in vraag en aanbod gegeven. Dit jaar is voor het eerst ook het verbruik van tropisch rondhout in het onderzoek meegenomen. Soortsaamenstelling en bestemmingen van dit tropische rondhout zijn niet in dit Bericht opgenomen. Hierover zal later dit jaar een afzonderlijk rapport verschijnen.

Rondhoutbalans in Nederland

Een totaaloverzicht van de Nederlandse rondhoutmarkt in 1991 is in de vorm van een rondhoutbalans weergegeven in tabel 1. In de volgende vergelijking met 1990 zijn de tropische rondhouthoeveelheden buiten beschouwing gelaten. Het verbruik van niet-tropisch rondhout bij de houtverwerkende industrie is met bijna 3% afgenomen tot ruim 1,5 miljoen m³. In vergelijking met 1990 is de import van niet-tropisch rondhout met bijna 7% afgenomen tot 602.000 m³, terwijl de export daarentegen met 12% is toegenomen tot 517.000 m³.

Figuur 1 geeft de herkomst weer van het rondhout dat in 1991 door de Nederlandse houtverwerkende industrie is verbruikt. Het totale Nederlandse rondhoutverbruik bedroeg in 1991 ruim 1,6 miljoen m³. Van al dat rondhout kwam 55% uit Nederland, tegenover 42% uit het buitenland. Het overige verwerkte hout (3%) is uit voorraad betrokken. Dit geldt voor de wat grotere zagerijen, impregneerbedrijven en papierproducenten die in 1991 gebruik hebben gemaakt van stormhout dat zij in 1990 hadden aangekocht. De voorraadverandering is, wat het niet-tropische hout betreft, gebaseerd op het verschil tussen inkoop- en verbruikscijfers van de geënquêteerde bedrijven. Netto is de voorraad in 1991 met 41.000 m³ gedaald.

Figuur 1.
Herkomst van door
de Nederlandse
verwerkers gebruikt
rondhout – 1991

¹⁾ Houtoogst Statistiek en Prognose

²⁾ Bedrijfs-Informatie-Systeem

³⁾ De volledige resultaten zijn opgenomen in een afzonderlijk rapport dat binnenkort te bestellen is bij de Stichting Bos en Hout, door overmaking van fl. 75,- op rekeningnummer 486472736 van de AMRO-bank, Wageningen, onder vermelding van 'BIS 1991'.

De twee tropisch rondhout-verwerkende sectoren zijn de zagerijen en fineerbedrijven. Van de door de zagerijen verwerkte hoeveelheid rondhout (800.000 m³) is ruim 10% tropisch (92.000 m³). Bij fineerbedrijven bestaat de verwerkte hoeveelheid rondhout voor bijna 3/4 uit tropisch hout. Fineerbedrijven verwerkten in 1991 in totaal 27.000 m³ tropisch rondhout.

De gegevens die hierna volgen hebben uitsluitend betrekking op het niet-tropische rondhout.

Verbruik zaag-, kist-, profielverspanings- en fineerhout

Figuur 2 geeft het totale jaarlijkse rondhoutverbruik bij zagerijen en fineerbedrijven. Zagerijen verwerkten in 1991 ruim 710.000 m³ rondhout. Fineerbedrijven verwerkten relatief weinig rondhout: 10.000 m³. Tussen 1988 en 1991 is er sprake van een krachtige groei gevolgd door, naar verwachting, een stabilisatie op een niveau van 700.000 tot 730.000 m³.

Zagerijen

De sortimenten die zagerijen verwerken bestaan uit zaag-, kist-, en profielverspaningshout. Gezamenlijk vormen zij verreweg het meest verwerkte rondhoutsortiment in Nederland.

De Nederlandse zagerij-sector bestaat uit vele kleine bedrijven. Driekwart van de bedrijven verwerkt minder dan 10.000 m³ rondhout per jaar. Hoewel deze bedrijven slechts een kwart van het totale zaaghout verwerken en daarmee kwantitatief misschien minder van belang zijn, blijken ze juist essentieel te zijn voor de verwerking van speciale houtsoorten (acacia, essen, iep, kers, appel) of voor het verzagen tot speciale afmetingen. Zij vervullen daarmee een specifieke functie die kan worden aangeduid met 'specialiteitenmarkt'.

Van kwantitatief belang zijn zeven grote bedrijven, behorende tot de klasse groter dan 25.000 m³. In 1991 verwerkten zij daarmee 60% van het totaal door de zagerijen verbruikte rondhoutvolume.

Fineerbedrijven

De verwerkte hoeveelheid fineerhout is relatief klein. In 1991 is 10.000 m³ fineerhout verwerkt tot fineer of triplex.

Houtsoortensamenstelling zagerijen en fineerbedrijven:

Figuur 3 geeft het verbruik in 1991 naar houtsoort voor de zagerijen en fineerbedrijven. Ten

Import totaal	719	Export totaal	533
w.v. tropisch	117	w.v. tropisch	16
niet-tropisch	602	niet-tropisch	517
Oogst	1383	Verbruik totaal	1627
Voorraadmutatie totaal (uit voorraad)	58	w.v. tropisch	119
w.v. tropisch	17	niet tropisch	1508
niet-tropisch	41		
Beschikbaarheid	2160	Behoefte	2160

aanzien van de verschillende rondhoutsortimenten zijn de volgende opmerkingen te maken:

- Zaaghout bevat in principe alle mogelijke houtsoorten.

- Kisthout bestaat vrijwel geheel uit *vuren* en *grenen* voor palletplanken en uit populieren voor palletklossen en eenmalige kistjes.

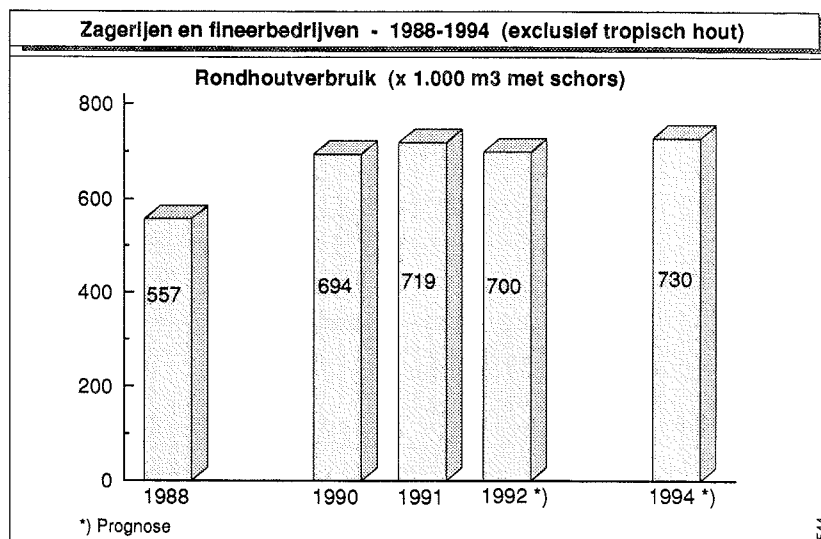
- Profielverspaningshout omvat alleen *vuren*, *grenen*, *douglas* en *populieren*. Profielverspanen levert gezaagd hout en chips als producten op. De chips worden afgezet in de papier- en kartonindustrie, die geen andere soorten dan de genoemde accepteert.

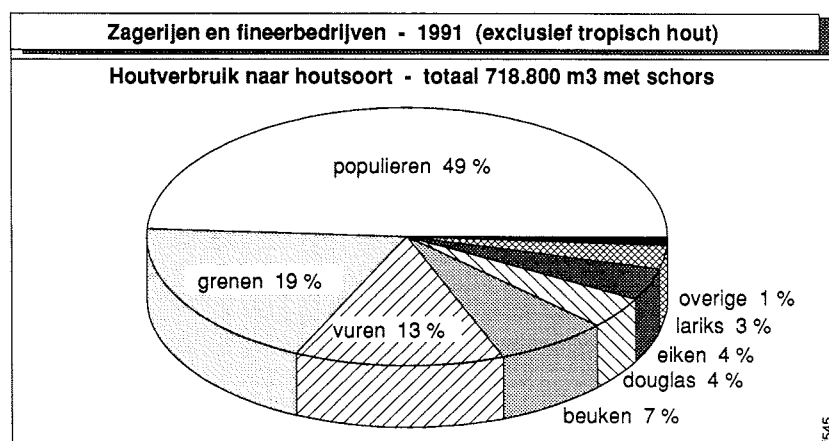
- Fineerhout bestaat vrijwel geheel uit *beuken* en *populieren*.

Zoals figuur 3 laat zien bestaat bijna de helft van het totale verbruik van rondhoutzagerijen uit populierehout. Het is een veel gebruikte houtsoort bij de productie van groente- en fruitkistjes. De productie van deze kistjes is in het afgelopen jaar echter sterk onder druk komen te staan als gevolg van de 'Verpackungsverordnung' in Duitsland. Deze Duitse wettelijke bepaling houdt in dat handel en industrie alle transportverpakkingen moeten terugnemen

Tabel 1.
Nederlandse
rondhoutbalans
(inclusief tropisch
hout) in 1991 (in
1000 m³ met schors).

Figuur 2.
Rondhoutverbruik
bij zagerijen en
fineerbedrijven –
1988-1994

Figuur 3.
Verbruik naar
houtsoort bij
zagerijen en
fineerbedrijven –
1991

voor hergebruik of recycling. Uit de BIS-enquête blijkt dat ondanks de door deze maatregel te verwachten daling het verbruik van populieren sinds 1990 niet is afgenomen, ondanks een 10%-daling in de kistjesproductie.

Waarschijnlijk zal in de BIS-enquête over 1992 de invloed van het verpakkingsconvenant op de rondhoutinkoop van populieren zichtbaar worden. De Nederlandse Emballage- en Palletindustrie Vereniging verwacht voor 1992 een halvering in de kistjesproductie⁴⁾.

Soorten waarvan het verbruik naar verwachting wezenlijk zal veranderen zijn douglas, grenen en beuken. De behoefte van zagerijen naar douglas en grenen zal de komende drie jaar met ongeveer 25% toenemen, terwijl de vraag naar beuken rondhout in hetzelfde tijdsvak naar verwachting ruim 10% zal dalen. Voor de overige soorten valt geen noemenswaardige groei of daling van het verbruik te verwachten.

Figuur 4.
Verbruik naar
houtsoort bij
papier-, karton- en
vezelplaatindustrie
– 1991.

Verbruik vezelhout

Vezelhout is rondhout bestemd voor spaanplaten, vezelplaten en via het halffabriek houtpulp, voor papier en karton. De papier- en kartonindustrie hadden in 1991 respectievelijk een

aandeel van 84 en 12% in het vezelhoutverbruik. Het aandeel vezelhout dat de Nederlandse spaanplaat- en vezelplaatindustrie verwerkt is gering te noemen: 4%. Nederlandse bedrijven verwerkten in 1991 in totaal 268.000 m³ vezelhout.

Papier- en kartonindustrie

Van oorsprong is de Nederlandse papier- en kartonindustrie een belangrijke afnemer van Nederlands hout. Twee papierbedrijven in Nederland verwerken rondhout in hun productieproces. De overige papier- en kartonfabrieken werken met halffabrikaten, zoals cellulose en oud papier.

De laatste jaren kent deze sector een sterk veranderde grondstoffenbehoefte, die belangrijke gevolgen heeft voor Nederlandse rondhoutmarkt. Er is sprake van een alomtegenwoordig gebruik van oud papier, waardoor de vraag naar rondhout aanmerkelijk is gedaald. Daarnaast speelt de inzet van chips een steeds belangrijkere rol. De papierindustrie vormt voor de zagerijen een essentieel afzetgebied voor dit 'resthout'. Rondhout en chips maken samen voor slechts 5% deel uit van het totaal aan verbruikte grondstoffen bij de gehele Nederlandse papier- en kartonindustrie. Het gebruik van chips neemt absoluut evenveel toe als de afname van rondhout. Ook de stijging in oud papierverbruik is nagenoeg gelijk aan de daling van het verbruik van houtpulp.

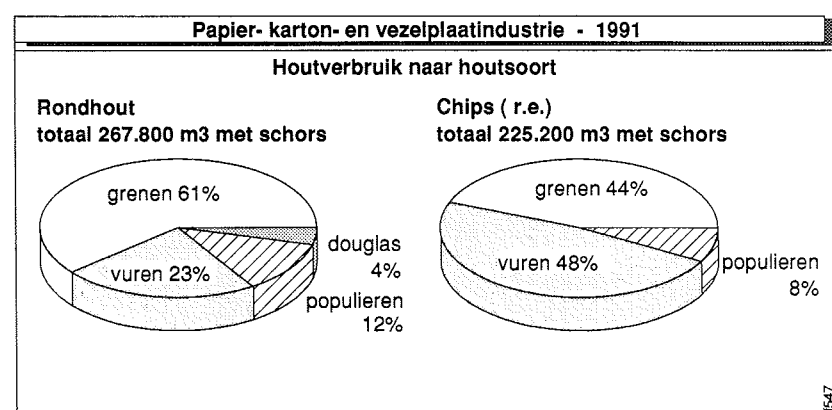
In het algemeen kan gesteld worden dat voor de grondstof hout steeds meer een verschuiving plaatsvindt van rondhout en cellulose in de richting van chips en oud papier. De 'laagwaardige' toepassing van rondhout voor papier en karton verdwijnt omdat in het productieproces door technologische ontwikkeling voorheen 'waarde-loze afvalprodukten' waardevolle grondstoffen zijn geworden.

Spaan- en vezelplaatindustrie

In Nederland zijn slechts twee vezelplaatfabrikanten die rondhout gebruiken. Dit rondhout wordt verspaand of verwerkt tot houtwol, daarna vermengd met cement en geperst tot vezelplaat. Nederland kent geen spaanplaatindustrie meer.

Houtsoortensamenstelling papier-, karton- en vezelplatenindustrie:

Figuur 4 geeft het verbruik naar houtsoort voor de papier-, karton- en vezelplaatindustrie. De

⁴⁾Kreij, R. de, 1992 Fabrikanten houten fust in de te-genaanval. Groenten en Fruit, nummer 10.

hoeveelheid chips in de figuur is omgerekend naar m³ rondhout met schors, zogenaamde rondhoutequivalenten (r.e.).

Nederlands *grenen* is nog steeds de belangrijkste rondhoutsoort voor de papierindustrie, gevolgd door *vuren* dat hoofdzakelijk uit Duitsland en België afkomstig is. *Vuren* is de meest gebruikte chipsoort. De kartonindustrie neemt alleen *populieren* af. Voor de produktie van vezelplaten gebruikt de vezelplaatindustrie *grenen* en voor produktie van houtwolcementplaten *vuren*.

Volgens de opgegeven prognoses zal het rondhoutpakket van de papier- en kartonindustrie belangrijke wijzigingen ondergaan. De vraag naar douglas rondhout zal over drie jaar tot nul gereduceerd zijn. Bovendien zal dan het aandeel van *grenen* rondhout in het grondstoffenpakket sterk zijn afgenomen (-40%). Het gaat hier om een afname van *grenen* rondhout van bijna 65.000 m³.

Verbruik klompenhout

Een typisch Nederlandse houtverwerkingssector is de klompenindustrie. Klompenmakerijen zijn van oudsher gevestigd in streken waar *populieren* groeien. Vroeger bestond de sector vooral uit zeer kleine bedrijfjes. Tegenwoordig vallen als gevolg van schaalvergroting en het ontbreken van bedrijfsopvolging de kleinere bedrijfjes af. Voor het verbruiksjaar 1990 werkten nog 35 klompenmakerijen mee aan het onderzoek. In verband met bedrijfsbeëindiging zijn voor het verbruiksjaar 1991 twee bedrijven minder geënquêteerd.

Het rondhoutverbruik van de klompenindustrie is stabiel en bedraagt ongeveer 20.000 m³ op jaarbasis. Het komt vrijwel geheel uit Nederland. Een deel van de in 1991 aangekochte hoeveelheid is niet verwerkt maar opgeslagen; binnen de klompenindustrie was er sprake van een voorraadtoename (1000 m³).

Houtsoortensamenstelling klompenindustrie:

Ongeveer 90 % van het rondhoutverbruik bestaat uit *populieren*. Andere soorten zijn *wilgen* en *beuken*. De laatste houtsoort wordt alleen gebruikt voor het maken van gezondheidsschoei-
sel (Zweedse muilen).

Verbruik paalhout

Paalhout bestaat uit heipalen, geïmpregneerde en niet-geïmpregneerde palen. Ruim 2/3 van alle

paalhout wordt geïmpregneerd. Paalhout wordt grotendeels uit het buitenland aangevoerd en bestaat voor bijna 100% uit naaldhout. De BIS-enquête is uitsluitend onder impregneerbedrijven gehouden. Het verbruik van de overige palen is bijgeschat.

Rondhoutimpregneerbedrijven

De rondhoutimpregnerende sector is de laatste jaren erg onder druk komen te staan van de milieu-eisen zowel vanuit de overheid als ook vanuit de traditionele afzetgebieden als de agrarische sector, waterbouw, landinrichting, bouw en speeltuinen. De houtimpregneerders hebben hier redelijk goed op geanticipeerd door zelf te zoeken naar milieuvriendelijker methoden van verduurzamen.

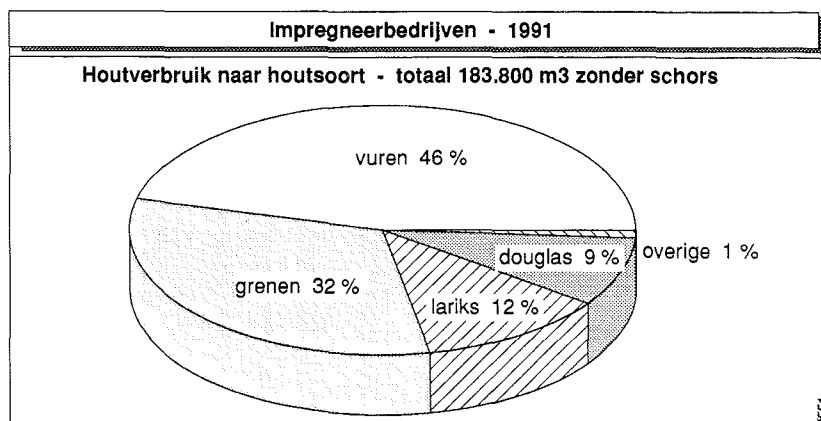
De impregnerende sector verwerkt in vergelijking met de andere sectoren relatief veel buitenlands rondhout.

Het rondhoutverbruik werd in 1991 voor het eerst voor het 'gebruiksjaar' 1990 onderzocht. Omdat toen niet alle rondhoutimpregneerbedrijven zijn ondervraagd is het gevonden rondhoutverbruik voor 1990 onvolledig. Het rondhoutverbruik is in 1990 in werkelijkheid hoger geweest. Voor het gebruiksjaar 1991 zijn naar alle waarschijnlijkheid wel alle rondhoutimpregneerbedrijven benaderd. Het rondhoutverbruik in 1991 bedroeg 184.000 m³ zonder schors. Dit verbruik zal volgens de prognoses van de impregneerders de komende jaren niet noemenswaardig veranderen.

Houtsoortensamenstelling rondhoutimpregneerbedrijven:

Grenen en *vuren* zijn verreweg de meest geïmpregneerde rondhoutsoorten in Nederland. Samen vormen zij bijna 80% van het totaal in Nederland geïmpregneerde rondhout (Figuur 5).

Figuur 5.
Verbruik naar
houtsoort bij
impregneerbedrijven
— 1991

Import	600	Export	700
Oogst HOSP ¹⁾	1550	Verbruik BIS ²⁾	1450
Voorraadmutatie	0		
Beschikbaarheid	2150	Behoeftte	2150

¹⁾ Werkhout

²⁾ Inclusief schatting 'overige palen' en 'brandhout'

Tabel 2.
*Prognose
Nederlandse
rondhoutbalans
(excl. tropisch hout)
— 1992 (in 1000³
met schors).*

Overige bedrijven

Bedrijven die niet-geïmpregneerde palen en heipalen (overige palen) verwerken zijn niet geënquêteerd. Een schatting van de in Nederland verwerkte hoeveelheid overige palen is 100.000 m³ (inclusief schors). Hiervan bestaat 80.000 m³ uit heipalen.

Verbruik brandhout

Onder de verwerkers/verbruikers van brandhout is geen enquête gehouden, omdat er geen volledig overzicht van bestaat. Net zoals in voorgaande jaren is ook dit jaar volstaan met een schatting (185.000 m³).

Figuur 6.
*Deficit/overschot
van niet-tropisch
rondhout in
Nederland — 1992.*

Verbruik overig rondhout

Deze categorie omvat al het rondhout dat in de BIS-enquête niet duidelijk onder een van eerder-

genoemde assortimenten kon worden ingedeeld. Het verbruik van deze restgroep is ongeveer 1000 m³.

Deficit of overschot van niet-tropisch rondhout

Om een beeld te kunnen schetsen van het Nederlandse rondhoutdeficit of -overschot zijn de verbruiksprognoses uit BIS en de oogstgegevens uit het project "HOSP" van belang. De werkgroep HOSP is in 1988 in opdracht van het ministerie van Economische Zaken opgezet om met oog op het Meerjarenplan Bosbouw te komen tot een:

- houtoogststatistiek, en een
- prognose oogstbaar hout voor de komende decennia.

De eerste statistiek heeft betrekking op de werkelijk uit het bos afgevoerde hoeveelheid verwerkbaar hout; de tweede op de hoeveelheid hout die in de komende jaren geoogst kan worden, daarbij de duurzaamheid van het produktiemiddel bos in stand houdend.

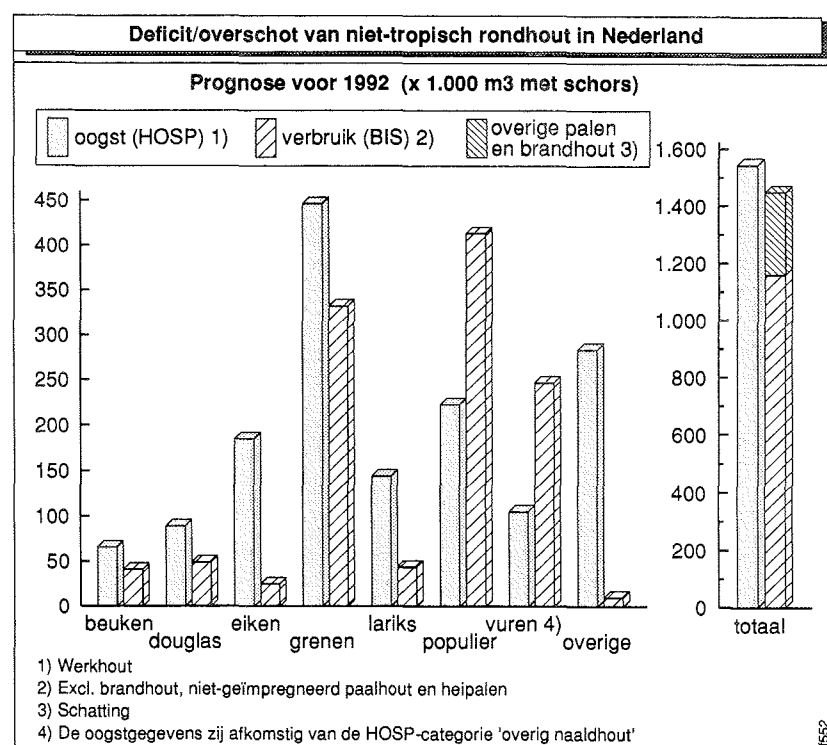
De volgens HOSP verwachte houtoogst voor 1992 is omgerekend naar werkhouthoeveelheden en vergeleken met de verbruikcijfers volgens de BIS-prognose over 1992. De voor 1992 verwachte totale oogst (1.550.000 m³) is groter dan het voor 1992 verwachte rondhoutgebruik op basis van de BIS-enquête (1.450.000 m³) (Tabel 2).

Een flink gedeelte van de Nederlandse houtoogst zal ook in 1992 worden geëxporteerd. Als wordt aangenomen dat de import en voorraad in 1992 niet veranderen ten opzichte van 1991, is het te verwachten dat in totaal 700.000 m³ wordt geëxporteerd. Een deel van deze export betreft rondhout dat deels afkomstig is uit import (doorvoerhandel).

Figuur 6 geeft het deficit/overschot per houtsoort aan.

De totale Nederlandse oogst van met name populieren en vuren is ontoereikend om aan de vraag van Nederlandse verwerkers te voldoen. Dit is een opmerkelijke situatie juist omdat beide soorten, maar vooral populieren, goed in Nederland kunnen worden geteeld.

Opvallend is verder dat de oogst van lariks en eiken in ruime mate de behoefte overtreft. Deze grote verschillen zijn te verklaren uit het feit dat het geschatte rondhoutverbruik van heipalen, niet-geïmpregneerde palen en brandhout niet naar houtsoort is onderscheiden. Figuur 6 geeft daarom een niet geheel correct beeld voor lariks en eiken. Bekend is dat de eerste 2 produkten,

heipalen en niet-geïmpregneerde palen, voor een groot deel uit larikshout bestaan. Lariks is van nature redelijk duurzaam en voldoet ook in ongeïmpregneerde staat goed als afrasteringspaal.

Brandhout, ten slotte, bestaat voor een groot deel uit eiken.

Op sortimentsniveau kan geen verdere vergelijking voor het aanbod en de vraag worden gemaakt. HOSP rubriceert de oogsthoeveelheden namelijk naar diameterklasse, terwijl BIS sortimenten onderscheidt.

Prijzontwikkeling

De stormen van begin 1990 hebben ook in 1991 een negatieve invloed gehad op de houtprijzen. Het stormhout nam voor een deel de plaats van vers hout in en had tegelijkertijd een prijsdrukken effect. Dit effect werd nog versterkt door een concurrerend houtaanbod uit Oosteuropese landen en de voormalige Sovjet-Unie. Bovendien zijn de rondhoutprijzen gedrukt door een groeiend aanbod en het stijgende aantal gebruiksmogelijkheden van resthout, oud hout en oud papier en door de tegenvallende economische groei.

Normaalgesproken geldt per houtsoort voor rondhoutsortimenten de volgende aflopende prijsvolgorde: Fineerhout, paalhout, klompenhout, zaaghout, kisthout, profielhout, vezelhout. Zo ligt bijvoorbeeld voor populieren de prijs van klompenhout hoger dan die van zaaghout.

Deze theoretische prijsvolgorde wordt bepaald door de kwaliteitseisen die het sortiment kenmerken. Hoe hoger de eisen, hoe hoger de prijs. De actuele prijsvolgorde wordt echter meer bepaald door de beschikbaarheid van en de vraag naar een bepaald sortiment.

Voor *vuren* lag in 1990 en 1991 de sortimentsprijs van profielverspaningshout op een gelijk niveau als die van zwaar zaaghout (beide jaren 125 gulden/m³). Een verklaring voor dit verschijnsel kan zijn dat het aanbod van het relatief zwaardere zaaghout nog steeds erg hoog is als gevolg van de januaristorm in 1990. De prijs van het zaaghout ligt dan ook onder haar normale niveau. Profielverspaners kunnen echter het zwaardere zaaghout niet verwerken en omdat er geen overschot van licht vuren stormhout is moeten profielverspaners de 'normale' of zelfs een hogere prijs betalen om de gewenste hoeveelheden vers profielverspaningshout van de boscijgenaren te krijgen. Omdat vuren in onvoldoende hoeveel-

heden in het Nederlandse bos aanwezig is, betreft het hier overigens veelal buitenlandse boscijgenaren,

Voor *populieren* wijkt de prijsvolgorde in 1990 ook af. De gemiddelde kisthoutprijs (93 gulden/m³) is hoger dan de gemiddelde zaaghoutprijs (86 gulden/m³). De uit de BIS-enquête verkregen gegevens geven geen duidelijke oorzaak voor deze omkering in de prijsvolgorde.

Conclusies

- De Nederlandse oogst van populieren en vuren schiet ernstig tekort om aan de totale binnenlandse vraag naar deze soorten te voldoen.
- De vraag naar populieren kisthout zal ondanks de verwachtingen waarschijnlijk wel dalen als gevolg van ingrijpende, wettelijke maatregelen in Duitsland om de verpakkingstroom te beteugelen. Deze maatregelen zullen zeer zeker de Nederlandse houten emballagesector treffen, waar het gaat om eenmalig houten verpakkingen- en vervoermateriaal.
- De vraag van de Nederlandse papierindustrie naar douglas rondhout zal over enkele jaren tot nul gereduceerd zijn. Bovendien zal naar verwachting ook het aandeel van grenen rondhout in het grondstoffenpakket flink zijn afgenomen.
- Tegenover een afnemende vraag naar douglas en grenen in de papierindustrie staat een groeiende vraag naar deze soorten van de zage-rijen.

Ir. R. Sikkema

© Uit deze publicatie mag niets overgenomen worden zonder schriftelijke toestemming vooraf van de Stichting Bos & Hout.

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5, Postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-24666

SBH